

УДК 336.71

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СФЕРІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

Котковський В.С., Гетманенко А.А.*, 2013

Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

У статті висвітлюється суть інноваційних процесів у сфері банківського кредитування, а також називаються напрями інноваційної діяльності комерційних банків у сфері кредитування.

Ключові слова: *інновації, новітні технології, кредитування, мікrokредитування, позики на одержання освіти, перекредитування, кредитні картки, програми скасування комісії.*

Постановка проблеми. Кредитні відносини зазнали значних змін в останні десятиріччя. Нині сутність поняття кредиту недоцільно зводити до суми коштів, які кредитор надає позичальнику на умовах повернення, платності та строковості. Зараз доцільно визначати кредит як спосіб ефективного господарювання, що уможливорює неперервність процесів суспільного відтворення. Провідне місце у відносинах кредитування належить банківському кредиту. Банківське кредитування є головним елементом фінансової системи будь-якої країни.

Основна перевага активного залучення банківського кредитування у процесі інноваційного розвитку є очевидною. Суб'єкти інноваційної діяльності отримують можливість у будь-який момент оперативного мобілізувати додаткові грошові ресурси, необхідні для вирішення поточних і довгострокових господарських потреб, що, у свою чергу, дозволяє кредиторам перетворити вільні кошти в дохідні активи.

Аналіз останніх досліджень публікацій. Дослідженням цієї теми займалися такі сучасні науковці, як Вікулов В.С., Єгоричева С.Б., Палиця С.В., Підлипчан О.А., Сомик А.П. Наукові дослідження з питань сутності банківських інновацій та інноваційної діяльності банків у сфері кредитування знайшли висвітлення в роботах закордонних науковців – В. Аньшина, Л. Гохберга, П. Друкера, С. Ільєнкової, Э. Харгадона, Й. Шумпетера.

Проте в роботах зазначених вчених відсутнє комплексне дослідження інноваційних процесів у сфері банківського кредитування, їх сутності та підходів до побудови системи управління та оцінки.

Постановка завдання. Для забезпечення надійності і конкуренто-спроможності в банках дуже велику роль завжди приділяли новітнім технологіям. Інновації у банківському секторі можна розглядати у контексті значно ширшого ринку фінансових послуг, ніж тільки банківських операцій. Але, **метою** даної роботи є аналіз застосування інноваційних технологій у найбільш пріоритетному напрямі – кредитуванні. В цьому аспекті актуальність полягає у впровадженні деяких нових чи модернізованих підходів, що, на наш погляд, покращать стан справ в банківському кредитуванні, як одному з найважливіших сегментів фінансового ринку.

Виклад основного матеріалу. Інноваційні процеси у сфері банківського кредитування на протязі останніх десятиліть були пов'язані з розширенням суб'єктів та цілей кредитування, вдосконаленням механізмів надання кредитів та створенням певної інституційної «зовнішньої інфраструктури», спрямованої на мінімізацію кредитних ризиків [3].

На даному етапі розвитку кредитної діяльності комерційних банків досить важко організувати та впровадити повністю інноваційні продукти та послуги на банківському ринку, а тому успішність визначається застосуванням зарубіжного досвіду кредитування та швидкістю реакції на інноваційні запровадження конкурентів.

До інноваційних введень до банківського кредитування, розглянутих в даній роботі, можна віднести:

- позики на одержання освіти;
- мікrokредитування (проблема забезпеченості кредиту);
- програми лояльності з використанням кредитних карт;

---

*©В.С. Котковський – к.е.н., доцент, завідувач кафедри банківської справи, Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет».

© А.А. Гетманенко – студентка, Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет».

- кредитування для підтримки вітчизняного виробництва;
- новинки перекредитування;
- програми скасування комісії.

Сучасний етап розвитку сфери освіти в Україні характеризується недостатнім рівнем її фінансування з боку держави, низьким рівнем конкурентоспроможності українських вищих навчальних закладів порівняно з закордонними та з втратою науково-професорської еліти, яка вибирає кращий рівень життя і своєї наукової діяльності закордоном, де їхня праця оцінюється належним чином і втілюється в життя з користю для світової спільноти.

Існують різноманітні види і технології надання *освітніх кредитів*. Їх можна умовно поділити за економічною ознакою сегментації ринку освітніх послуг на такі, що надаються за участю держави; приватними банками на комерційній основі; власне, сферою вищої освіти. Існує ще один вид кредитів, які пов'язані з фондами молодіжної підтримки. Як показує світова практика, в системі освітнього кредитування переважають кредити, що надаються за державними схемами. Такого підходу дотримуються понад 60 країн світу. Комерційні банки кредитують навчання за власною ініціативою.

Стосовно зарубіжної практики кредитування приватними банками, то у Республіці Білорусь «Беларусьбанк» кредитує не більше 70% вартості навчання. Плата за освітній кредит дорівнює 1/2 ставки рефінансування Нацбанку країни і становить близько 8%. У Російській Федерації «Сбербанк» розробив і затвердив порядок надання кредитів фізичним особам на навчання в освітніх закладах. Аналогічний порядок використовувався і комерційними банками. Освітні кредити надавалися на 11 років під 19% річних з обов'язковими щомісячними виплатами. Обсяг такого кредиту становив 70% витрат на освіту, а решта оплачувалася фізичною особою. Заставою для одержання кредиту слугували ліквідне майно або гарантії поручителів.

У деяких регіонах розроблено програми надання кредиту для здобуття другої освіти. Умовою одержання такого освітнього кредиту є страхування життя на випадок втрати працездатності. Він надається на 2 роки під 16% річних, проте протягом 9 місяців виплачуються тільки проценти. Основна сума кредиту повертається після закінчення навчання і не перевищує 130 дол. Російська економічна школа запровадила систему кредитування навчання із залученням іноземного неприбуткового фонду, що здешевлює умови одержання кредиту за рахунок скорочення організаційних витрат. Існують також інші схеми кредитування освітніх послуг [2].

Що стосується *мікрокредитування*, то кредитування малих підприємств зазвичай вважають ризикованим в силу мінливості обставин, з якою зіштовхуються підприємства малого бізнесу, їх уразливості до економічних змін. Важливий бік даної проблеми – це забезпеченість кредиту. У світовій практиці для вирішення проблем високого ризику кредитування підприємств малого бізнесу та неможливості надання ними достатнього кредитного забезпечення багато країн запровадили схеми кредитної гарантії. Основною спільною рисою цих схем є те, що ризик кредитування в них розподіляється в узгоджених пропорціях між позикодавцем (банком або фінансовою установою) та гарантійною організацією [1].

Дані схеми гарантування кредитів мають свої переваги:

- зменшення необхідності прямого виділення бюджетних коштів на підтримку підприємств малого бізнесу;
- сприяє розвитку навичок оцінки ризиків у кредиторів і позичальників, зміцненню довгострокових зв'язків між ними й у подальшому поступово призводить до ситуації, коли участь держави як гаранта стає необов'язковою.

Програми лояльності з використанням кредитних карт ще один перспективний продукт, що використовується на зарубіжних ринках, але поки що є нерозповсюдженим в Україні. Мова йде про запровадження банками та торговельними мережами спільних програм лояльності, коли за розрахунок кредитної картки клієнти отримують бали, які потім можна обміняти на товари і послуги, що надаються партнерами. Bank of America пропонує вже другу таку програму з прискореним нарахуванням балів – «Bank of America Accelerated Rewards American Express Card», в якій клієнт отримує 1,25 бали за кожен долар, витрачений на купівлю товарів, а мінімальна сума накопичених балів для отримання бонусів складає 2500. За даними одного з банків-учасників аналогічної російської програми під назвою «МалинаТМ» – Райффайзенбанку, за участю акційних карт проводиться у два рази більше трансакцій, ніж за участю звичайних кредитних карт банку [3].

Кредитування для підтримки вітчизняного виробництва базується на отриманні позик на товари вітчизняних підприємств на вигідних умовах. Так наприклад АСТРА БАНК спільно з Корпорацією УкрАВТО пропонує програму кредитування на придбання автомобіля марки ZAZ Forza. Спеціальні умови кредиту роблять новинку автомобільного ринку України доступною максимально широкому колу автолюбителів.

Перевагою спільної програми кредитування на автомобіль ZAZ Forza є безпрецедентно низький для ринку авансовий внесок за кредитом – 10% від вартості автомобіля. Процентна ставка за таким кредитом є досить низькою, яка залежить від строку кредитування: що менший строк кредитування, то нижча процентна ставка. При кредитуванні на строк до року вона становить всього 8,5% річних, від одного до двох років – 13,5% річних, від двох до п'яти років – 15,5% річних, від п'яти до семи років – 16% річних. Максимальний строк кредитування – 7 років. Разова комісія становить 2,5% від суми кредиту. Валюта кредиту – гривня. Ануїтетна схема погашення кредиту допоможе точно спланувати витрати на весь період обслуговування позики.

Перекредитування – це отримання кредиту з більш низькою процентною ставкою для погашення кредиту з більш високою ставкою, взятого раніше. Ця операція стає вигідною вже при різниці процентних ставок старого і нового кредиту в десяті частки відсотка. Хоча варто пам'ятати, що взяття нового кредиту в тому ж банку включає нові витрати на його відкриття.

За даними експертів з ПростобанкКонсалтінг, перекредитування в Україні буде вигідно при зниженні ставки на 2–3%. Хоча, на даний момент, коли процентні ставки почали рости, то перекредитування з метою їх пониження не може здійснюватися. На сьогодні про вихід на ринок перекредитування заявили лише:

- Укрсоцбанк;
- Райффайзен банк Аваль;
- ПроКредитБанк;
- Укрексімбанк.

Але на початку 2013 року і ПАТ «Ідея Банк» пропонує скористатись новим кредитним продуктом «Консолідований». Так клієнти, що раніше оформили кредити в інших банках чи кредитних спілках, мають змогу об'єднати їх в один кредит – на більш вигідних умовах. Отже, Клієнт–позичальник, що перекредитується в ПАТ «Ідея Банк» платитиме менше. Скориставшись даним продуктом, клієнт зможе отримати наступні переваги [5]:

- рефінансувати (погасити) кредитну заборгованість в інших банках;
- збільшити суму кредиту (можливість отримати додаткові кошти на власні потреби);
- зменшити процентну ставку (цим самим зменшивши щомісячний платіж);
- збільшити термін кредиту (можливість збільшити суму кредиту або зменшити щомісячний платіж).

Але слід відзначити, що незважаючи на величезну популярність даної схеми в зарубіжних країнах, цей спосіб погашення кредитів в Україні є малопоширеним. Причинами є коливання курсу долара, підвищення процентних ставок на іпотечні кредити, припинення видачі іпотеки деякими банками.

Що стосується *програм скасування комісії*, то вони можуть використовуватися як одна із послуг, що надається постійним чи VIP–клієнтам або як програма заохочення нових клієнтів. Так наприклад ПАТ «УкрСиббанк» надавав можливість виграти скасування щомісячної комісії за кредит. Учасником акції міг стати кожен, хто у період акції оформить кредит у партнерських торгових мережах банку. В результаті проведення даної акції було оформлено понад 100 додаткових кредитних угод.

Висновки. Розглянувши практику різних держав стосовно позик на освіту, можна відмітити, що тенденція країн з ринковою економікою до розширення фінансування сфери освіти є необхідною для України. Першими кроками до змін повинна бути розробка взаємної системи фінансування державним і банківським секторами. Міжнародний досвід показує, що створення гарантійних фондів банками для мікrokредитування сприяє в отриманні малими підприємствами банківських кредитів та іншого додаткового фінансування. А популярна у всьому світі схема спрощення виплати кредиту(перекредитування) в Україні поки що не працює досить ефективно, але коли кредитні ставки знизяться до адекватних, то більшість популярних у всьому світі банківських програм запрацює і в Україні.

Отже, банківські кредити виступають вагомим фінансовим важелем стимулювання та забезпечення інноваційної діяльності. Зміцнення банківської системи сприятиме раціональнішому розподілу фінансових ресурсів в економіці в напрямі високотехнічних сфер економічної діяльності та стимулюватиме розвиток економіки України.

Література:

1. Григор'єв, С.В. Принцип створення та функціонування фондів кредитної гарантії [Електронний ресурс] / С. Григор'єв. – Режим доступу: [http:// www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua).
2. Новіков, В. Фінансово–кредитні та інституціональні аспекти розвитку професійної освіти на постболонському просторі [Текст] / В. Новіков, П. Левін // Економіка України. – 2006. – №9. – С. 64–73.
3. Єгоричева С.Б. Методичні засади організації інноваційного процесу в комерційних банках / С.Б.Єгоричева // Вісник Національного банку України. – 2011. – №1. – С. 53–57.
4. Єгоричева С.Б. Банківські інновації [навч. посіб.]. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 208 с.
5. Сайт Простобанк консалтинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prostobank.com>.